

Y b
3649 4

QX 1546, 75

Nat. 4 734

Yb
3649c

SACRA SAECVLARIA

OB

PACEM RELIGIOSAM

QVAM

DEVST. O. M.

ECCLESIAE SVAE EVANGELICAE

A. O. S. CLD ID LV. A. D. XXV. SEPTEMBRIS

INDVLGENTISSIME DEDIT

PIE

IN AEDE GYMNASII HALENSIS

A. D. XV OCTOBRIS CLD lccc LV

OBEVNDATA

RITE INDICIT

ATQVE

OMNES, QVOTQVOT PVRIORIBVS SACRIS

BENE CVPIVNT

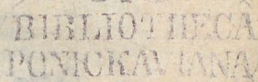
OFFICIOSE AC HONORIFICE INVITAT

M. IOANNES PETRVS MILLER

GYMNASII RECTOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

FORMIS SVIS EXSCRIBEBAT IO. IVSTIN. GEBAYER.

1893/4 42382

omanos, terrarum orbis illos olim dominos, memorat Turnebus in aduersariis, si quid mali reipublicae denuntiatum a poeta quodam aut vate esset, quo id votis deprecarentur suis amolirenturque, hac religiosa formula fuisse vsos: *Dii meliora!* seu vt plenius poeta:

Dii meliora ferant, nec sint infornia vera!

TIBULLVS III. 4.

Neque enim dubitabant, gratam hanc acceptamque illis fore ciuis boni pietatem: quippe nihil, vt ait Cicero, illi principi deo, qui omnem hunc mundum regit, quod quidem in terris fiat, acceptius, quam concilia coetusque hominum, iure sociati, quae ciuitates appellantur. Iam, si tantum excitare fiduciae et securitatis de republica potuit in his hominibus superstitio: quanto confidentius optima quaeuis atque faustissima precari ad vnum omnes debemus sacrosanctae IESV CHRISTI ciuitati, cui, quum vix frui pace atque libertate sua coeperat, non desuerunt mali vates, qui, nescio quas rerum vicissitudines et sinistra fata portenderent. Duo de agmine toto, quasi quosdam *ὄνειροπόλων* duces, excitabo: neque enim fas est, infaustis pluribus carminibus publicam turbare diei laetitiam. Prodeat igitur vnus

vnus ex superiori saeculo factorum ecclesiae Lutheranae praenuntius, THOMAS scilicet HENRICI, qui, nescio quo ostento diuinoque aurgurio monitus praenuntiauit ante hos C. amplius annos, non facturum esse DEVM, vt sacra sua saecularia Lutherana ecclesia iterum sit repetitura *). Accipe bona verba, Lector:

<p>Fecere festos <i>verbicolae</i> dies Et <i>Iubilaemum</i> non sine plausibus Passim locorum destinantur, Qua synagoga viget <i>Lutheri</i>. Atque hic triumphus primitius fuit Post saeculum vnum. Dicite aruspices, Quae forma mundi sit futura, Saeculum vbi fuerit secundum. Fuit triumphus primus et vltimus Dicetis. Ergo o! plaudite, plaudite <i>Martiniani</i>, et <i>Iubilo</i> vno Omnia prendite Iubilaea O magna facti desipientia Congratulari, res ubi posulat Tractare Lesium et luctuosos Veste dies operire pulla. Cessate tandem euertere Biblia, et Spirare pleno folle sophismata, Ecclesiaeque insanatos Tollere nequitiose honores. Aut factis eodem luce meridiem Priuate, stellasque eripite aetheri: Aut occidentes versus ortum Solis equos cohibete retro.</p>	<p>Sat est per annos dogma Luthericum Stetisse centum, si stetit integrum; Sed centiformes in chimeras Interea mala <i>sesta</i> <i>sesta</i> est. Si sic secari in singula saecula Pergat; quot hydrae prouenient, vbi Attinget aetatem <i>Beate</i> <i>Petre</i> tuae <i>Cathedrae</i> coaeuam? Lustretur auctor, scriptaque posthuma, Et conferantur pristina posteris, Scopas videbis dissolutas, Et laceras superesse chartas. <i>Martinianae</i> quis fuerit scholae <i>Primauius</i> auctor, dicere disputet. Augusta tandem huius misera est, Plausibile imposuitque nomen. Sic saepe picto vina cado indita, Aut aureata pyxide pharmaca Suspecta sunt: sic purpurata Defes equus tegitur tapete. Sic saepe pulchro nomine fordidae Venduntur artes: sic catus infitor Pro merce diuendit <i>Chinensi</i> Gossypium minio retinctum.</p>
--	---

Alter vero tanto minus prudentiorum, etiam de suo coetu, reprehensionem effugiet, quanto hoc apertius infaniuit. Is enim rem post ingens temporis interuallum, atque adeo se mortuo, futuram praedixit: hic vero eum euentum, cuius ipse spectator, nisi DEO fecus visum esset, foret, cecinit. Is nempe est sacerdos quidam Augustanus, qui vltimis effuso in legatos Christi Spiritui sacris diebus fore, quasi ex tripode aiebat, vt vniuersus ciuium in ista vrbe coetus Pontifici maximo in ditionem sese daturus et in placabilis matris sinum venia impetrata, recepturus sit. Narratur res, si recte memini, in Actis historico ecclesiasticis, quae Vinariae in lucem eduntur. Vterque vanitatis et mendacii sui conuictus est vates: hic quidem hoc ipso anno; ille vero quam egregie falsus fuerit: et deceptus dulcedine somnii sui, demonstratum est communi illa laetitia, qua A. M DCC XXX. publica priuataque omnia in ecclesia nostra personabant. Iam si horum hominum exemplum sequi atque humanas praesagiones de futura ciuitatis nostrae prosperitate oppo-

) 2

*) In CHR. AVG. SALIGII *Hist. der Augsp. Conf.* T. I. p. 808.

nere finistris illis et inimicis vellemus; haberemus, quibus gloriari possemus et hanc paginam exornare, vaticinia. Narrarem homini, qui armis his aduersus lucis regnum pugnare vellet, somnium **MYCONI**: pingerem ipsi oblatam per quietem **FRIDERICO III.** Saxoni, memorabilem speciem Monachi, cuius pennae extremum ita concussit Pontificis Romani tricipitem coronam, vt vacillare illa inceperit. Sed quoniam haec et alia argumenta scio, ad persuadendum minus esse accommodata, veritas autem ex se ipsa satis apta sit, suisque malit defendi praesidiis quam vndecumque quaesitis: pauca modo quaedam adferam, quae spem nostram non medio-criter alere et confirmare possunt, fore, vt perenne hoc, quod nunc quidem perferunt omnes, quotquot sacra hac libertate in gremio ecclesiae nostrae fruuntur, gaudium futurum sit, publicaue nostra tranquillitas in imperio Romano numquam sit intermoritura. Neque autem vereor, ne vanum hoc sit augurium, non ex auium volatu, sed ex caelestibus diuinisque signis captum.

Iam, si ecclesiae nostrae cura Regibus tantum aut Principibus tradita esset, neque ipse Deus pro illa excubias ageret, haberemus multa, quae sollicitos nos reddere possent. Neque enim vilius est tam firmum humanum praesidium, quod non vi armorum et maxime dolo, expugnari queat ac vinci. Cui, vt hoc vtar, ciuium Romanorum, quibus cordi erat patriae salus, illa Ciceronis ad Caesarem oratio non ingentem sollicitudinem facere debuit: *Equidem de te dies noctesque, vt debeo, cogitans, casus dumtaxat humanos et incertos euentus valetudinis et naturae communis fragilitatem extimesco: doleoque, cum respublica immortalis esse debeat, eam in vnius mortalis anima consistere. Si vero ad humanos casus incertosque motus valetudinis, sceleris etiam accedat insidiarumque consensio, quem deum, etiamsi cupiat, opitulari posse reip. credamus?* Nos, qui **immortalem** et ad finem vsque terrarum orbis duraturam **IESV CHRISTI** ciuitatem, promissis ipsius fidei, certo scimus, cum **Luthero**, heroe, eam non credimus, opus habere, vt aut sapientia **Friderici septemviri** Saxonis, aut armis nepotis, defendatur: sed vt **CHRISTO** eam vnice, Regi ipsius inuictissimoque imperatori, cuius numine scilicet etiam hic, quantus quantus est, terrarum orbis fulcitur administraturque, diurnis nocturnisque precibus supplices commendemus. Neque vero dubitamus, si hominum aut prudentia, aut etiam fortitudine vt ipsius prouidentiae placuerit, ad futuros, qui aduersarios virtute et constantia facile vincant eorumque opes disiciant. Cui enim alii, nisi tuae erga nos miseros clementiae hoc debemus,

IESV

IESV CHRISTE, Seruator optime, vt iam per ducentos annos exoptatissima pace ac tranquillitate perfruatur Lutheranus populus, qui ab exiguis natus initiis, in tantam ciuium multitudinem excreuit, vt etiam inter exteris gentes sacra nostra floreat, vigeant et de auita istarum superstitione triumphos quotidie agant. Quaeque alia, nisi DEI praepotens prouidentia impedire potuit, quo minus nostra respublica post tot acceptas clades atque calamitates, quibus illa, dum vix nata esset et nondum firmata, concussa vehementissime conuassataque fuit, pessum tota daretur? Quid enim? nonne hoc euidentis et spirans praepotentis praesidii argumentum est, quod nauicula haec vndique ventorum tempestatumque impetu exagitata atque vexata, salua et integra in portum, ex scopuloso isto et pleno tempestatum mari euaserit? Ipsi gubernatores, quibus sese tradiderat, in victoris potestate erant; qui vero consilio, auctoritate, maxime vero efficacissimis precibus suis res nostras, tamquam alter ille Moses, sustentabat, viuere inter miseros deserat, translatus in pacis illas gloriosas sedes, acceptoque victoriae et militiae bene administratae insigni, corona, de omnibus inimicis laetus, et liber triumphabat. Inter reliquos vero, qui tutari desertas res debuissent, dissensiones natae et luctuosa dissidia, quae necesse est oriri, vbi non eandem omnes sequuntur legem, Christi gloriam et ciuium ipsius salutem. Ceteri aut metu deterriti, aut suis quisque rebus prospicere coacti sunt. Infirmiores tristitia haec fata et victoris ira compulerunt, vt ad eius clementiam confugerent et arbitrio ipsius se et rem cum publicam tum sacram committerent. Exultabat tum Roma hac victoria, quae natura sua insolens esse solet, atque iam animo et cogitatione praecipiebat illius diei candidissimi laetitiam, quo pertinacissimi rebelles reuinctis post tergum manibus, per dirutos vrbis muros introducerentur, flebilique voce, prostrati in terram, Pontificis clementiam implorare cogerentur. Inter haec vero quo citius fortiusque prosterneretur execrabilis haereticorum gens, Patres Tridentini fulmina in capita eorum omnium perpetuo vibrabant, quibus IESV CHRISTI auctoritas maior ipsorum decretis esset. Sed o vanas hominum spes! o incerta iudicia! Is ipse MAVRITIVS, in quo omnes suas improbas spes posuerant, subito mutatur, atque a socio et a seipso discedit, periclitantique ecclesiae nostrae auxilia promta et firma fert, pacemque illam et libertatem religiosam impetrat, cuius memoriam iam quidem celebramus. Posita ergo ab aduersariis arma sunt, neque tamen nocendi voluntas. Igitur belli sibi genus mutandum duxerunt, et aduersus quos arma nihil valere intelligerent, hos dolis et insidiis frangere conantur. Atque hoc nouum illud est periculum,

quod, quo minus vires nostras detriuerit, tua prouidit Seruator bone, sapientia. Vix enim religione iurisiurandi et Principum manu firmata illa pax sanctissime fuerat, quum turbulentum eorum genus hominum, qui praeceptis et vita fidem, simplicitatem et amoris studium ceteris commendare deberent, alta voce clamaret

Dolus an virtus; quis in hoste requirat?

Maxime vero praetoriana illa Romani Pontificis cohors, quae sanctissimo Iesu nomine ad impietatem suam tegendam abutitur, Iesuitas intelligo, nulli arti, nullique operae parcebat, quo hoc Principibus persuaderet, nihil esse pestilentius, nihil, quod DEVM magis offendant, quam cum haereticis pacem inire: foedera cum his pangere, propius ab eorum sacrilegio distare et impietate, qui fidem CHRISTO datam negent et aduersus illum arma hostilia ferant. Quae igitur pax cum ipsa sua natura detestabilis sit, nihil impedire, quo minus datam fidem frangant instauratoque bello aduersarios romanae sedis opprimant. Quod vt efficerent, non sermonibus tantum, verum etiam scriptis libellis plebis leuitatem accendere ad res nouas molindas conabantur. Pugnabant enim, vt sunt acuti inprimis dialectici, partim, vt Principum Catholicorum promissa esse extorta: partim ipsas leges ita iniquas esse, vt dum hae non sublatae sint, stare romana ecclesia non possit. Istud vero inprimis ridiculum est, quod aiunt, intercessisse atque vetasse Pontificem Romanum vna cum Patribus Tridenti congregatis, quasi vero aut nostri aut ipsorum Principes ipsius voluntate interitum reipublicae stare vellent, neque facile ante iam, quam lata lex ista esset, perspicere potuissent, parum illam probatum iri Pontifici. Quod vero in consulto eo hoc omne negotium tractatum est, iustissime etiam illi fecerunt, quum rerum ciuiliu administratio nihil ad eum pertinere ad vnum omnes fatentur. At, qui ceteris perspicaciores esse volebant, vlla posse religione patrum colligari obstringique Imperatorem Romanum negabant, superioremque illum esse clamabant omni regula. Quod auctoritatis nullis limitibus circumscriptae monstrum plenitudinem Caesareae potestatis appellant, cuique hanc vim tribuunt, vt omnia pacta reuocare possit atque irrita facere *). Et haberent haec tela haud dubie magnam apud illos vim, qui in fide et ditione Romani Praefulis sunt, nisi vt praeuifa, ita etiam prouidentia Principum fracta fuissent. Recitabimus vero quaedam verba, Principum vtriusque partis, ex ipsa pace, quibus religio illius et auctoritas tamquam propugna-

*) v. Praefat. Coleb. KAPPII praefixa libello egregio *Frencliges Andenken des Rel. Friedens*, Lipf. 1754.

pugnaculis quibusdam aduersus omnes impetus hostium atque insidias praemunita fuit. In §. XXVIII. XXIX. et XXX. haec grauiissime et sanctissime perscripta sunt:

Vnd soll alles, das in hievorigen Reichsabschieden, Ordnungen oder sonst begriffen und versehen, so diesem Fried- Stand in allem seinem Begriff, Articuli und Punkten zuwider seyn oder verstanden werden möchte, demselbigen nichts benehmen, derogiren noch abbrechen, auch dagegen keine Declaration, oder etwas anders, so denselbigen verhindern oder verändern möchte, nicht gegeben, erlangt, noch ungenommen, oder ob es schon gegeben, erlangt oder angenommen würde, dennoch von Vnwürden und Vnkräften seyn, und darauf weder in- noch außer Rechtes nichts gehandelt oder gesprochen werden. Solches alles und jedes, so obgeschrieiben, und in einem jeden Artickel nahmbafrig gemacht, und die Kayserl. Maj. und Vns anrühret, sollen und wollen Ihr Lieb, und Kayserl. Majest. und wir bey Ihren Kayserl. und unsern Königlichen Würden und Worten für uns und unsere Nachkommen, stät, unverbrüchlich und aufrichtig halten und vollziehen, dem strack und unweigerlich nachkommen und geleben und darüber jetzt oder künfftiglich weder aus Vollkommenheit, oder unter einigem andern Schein, wie der Nahmen haben möchte, nicht fürnehmen, handeln oder ausgehen lassen, noch jemand andern von Ihrer Lieb, und Kayserl. Maj. und unsertwegen zu thun gestatten. Vnd wir die verordnete der Churfürsten Raethe, anstatt Ihrer Churfürstl. Gnaden, auch für ihre Nachkommen und Erben, wir die erscheinenden Fürsten, Praelaten, Grafen und Herren, auch der abwesenden Fürsten, Prälaten, Grafen und Herrn, und des beil. Reichs Frey- und Reichs- Städte Gesandte, Botschaften und Gewalthaber anstatt und von wegen unserer Herrschaften und Obern, auch für ihre Nachkommen und Erben willigen und versprechen bey Fürstl. Ehren und Würden in rechten guten Treuen und Glauben, so viel ein jeden betrifft oder betreffen mag, wie allenthalben obsteht, stact, fest, aufrichtig und unverbrüchlich zu halten, und dem getreulich und unweigerlich nachzukommen und zu geleben.

Quae quidem condiciones sponte vtrimque acceptae atque consignatae si nihil habent, quo fides data facta testatae praestari possit, iniuste conquerentur Principes, si a Turcis et item aliis barbaris citra pacis leges nouo bello peterentur. Quare tam diu tuti securique DEVM nostro ex sensu, qui videlicet a Christo nobis datus est, colere poterimus, quoad iuris et aequitatis leges iniolatae in Romano imperio erunt *). Quod ut fiat, etiam atque DEVM sup-

*) Nec desideremus cum damno coelestis veritatis nescio quam cum omnis generis hominibus sacram conjunctionem. Legant, qui huic incaute imminent spei, iudicium omni laude maius S. V. nostri BAVMGARTENII, in *Nachr. von merckw. Büch. 45. Stück.* p. 274. quod qui legent, mecum pro tanti veritatis praefidii incolumitate pia vota omnibus facienda putabunt.

VIII

supplices exorabimus, vt Germaniae FRIDERICOS suos, i. e. principes aequissimos et largiri et seruare dignetur. Neque vero est, vt de hac DEI clementia dubitemus, Is ipse enim per vates suos indulgentissime ecclesiae suae declarauit: *Sint Reges nutritii tui, et Principes eorum saltrices tuae*: Ies. XLIX. 23. Iure igitur nostro hac pace, quasi quodam diuini amoris erga Euangelicam ecclesiam pignore et Palladio, *ἰερὰ ἀγάλλματι*, laetamur, de qua nimirum illa Prudentii verissime dici possunt:

Pax plenum virtutis opus: pax summa laborum;

Pax belli exacti pretium est, pretiumque pericli,

Sidera pace vigent, consistunt terrea pace,

Nil placitum sine pace Deo.

Vt vero tanti beneficii memoria tanto diutius inter nos seruetur, pietatis suae putauerunt Patres huius ciuitatis atque Gymnasii, provide-
re, vt sollempnitate quadam animis nostrorum infingeretur, atque etiam hoc scientiarum et pietatis sacrarium diuinis laudibus personaret, quemadmodum templa nostra hymnis atque precibus paucis ante diebus. Serius id quidem fit: at, quae satis longa et diuturna tanti muneris celebratio esse potest: quum ipsi DEO quocun-
que tempore oblata pie et caste sacrificia grata sint atque accepta? Dicus est huic sollempnitati dies crastinus, quo ab *hor. II. pomerid.* in aede Gymnasii mea primum oratio, eademque vernacula in eo versabitur, vt, *quo nomine PAX RELIGIOSA*, coelo demissum hoc munus, *maxime cara nobis omnibus esse suo iure et merito debeat*, quantum potero, doceam. Iunget operam vnus ex carissimis collegis, qui quarto Gymnasii ordini datus nuper moderator fuit, scilicet IO. ANDREAS FISCHER, V. CL. oratione latina, vt solet, copiose ornateque *laetio-rem post pacem religionis elegantioris doctrinae faciem* descripturus. Quam quidem caram DEO et coelestibus animis omnibus sollempnitatem, vt honorifica sua praesentia exornare haud grauentur quotquot OPTIMI AMANTISSIMIQUE SERVATORIS reipublicae salutem, suam esse putant, non quod opus sit, sed quia mos id et obseruantia iubent, decenter et enixius rogitamus. P. P. HALAE MAGDEB. A. O. R. S.

IO IO LV. a. d. xiv. Octobris.

GENEALOGICAL RECORD

GENEALOGICAL RECORD

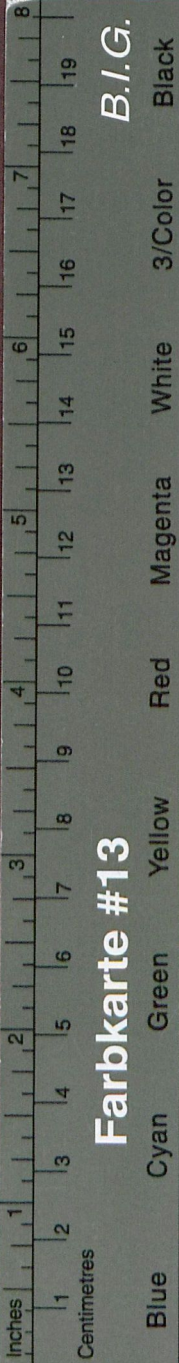
Pon Yb 3649 c, 1, 2, 4
f

ULB Halle 3
004 390 083

1018

B.I.G.

Farbkarte #13

X 1546, 75

Nat. # 734

Y6
3649c

SACRA SAECVLARIA

OB

PACEM RELIGIOSAM

QVAM

DEVS T. O. M.

ECCLESIAE SVAE EVANGELICAE

A. O. S. c̄lo l̄o LV. A. D. XXV. SEPTEMBRIS

INDVLGENTISSIME DEDIT

PIE

N AEDE GYMNASII HALENSIS

A. D. XV OCTOBRIS c̄lo l̄oc̄ LV

OBEVNDATA

RITE INDICIT

ATQVE

MNES, QVOTQVOT PVRIORIBVS SACRIS

BENE CVPIVNT

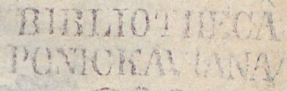
OFFICIOSE AC HONORIFICE INVITAT

M. IOANNES PETRVS MILLER

GYMNASII RECTOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

FORMIS SVIS EXSCRIBEBAT IO. IVSTIN. GEBBER,

1803/4 62382

